

Metsänhoitotöiden alihankinnan vakiointi: laadukas metsänhoito -markkinointityökalu

Varhaisperkaus

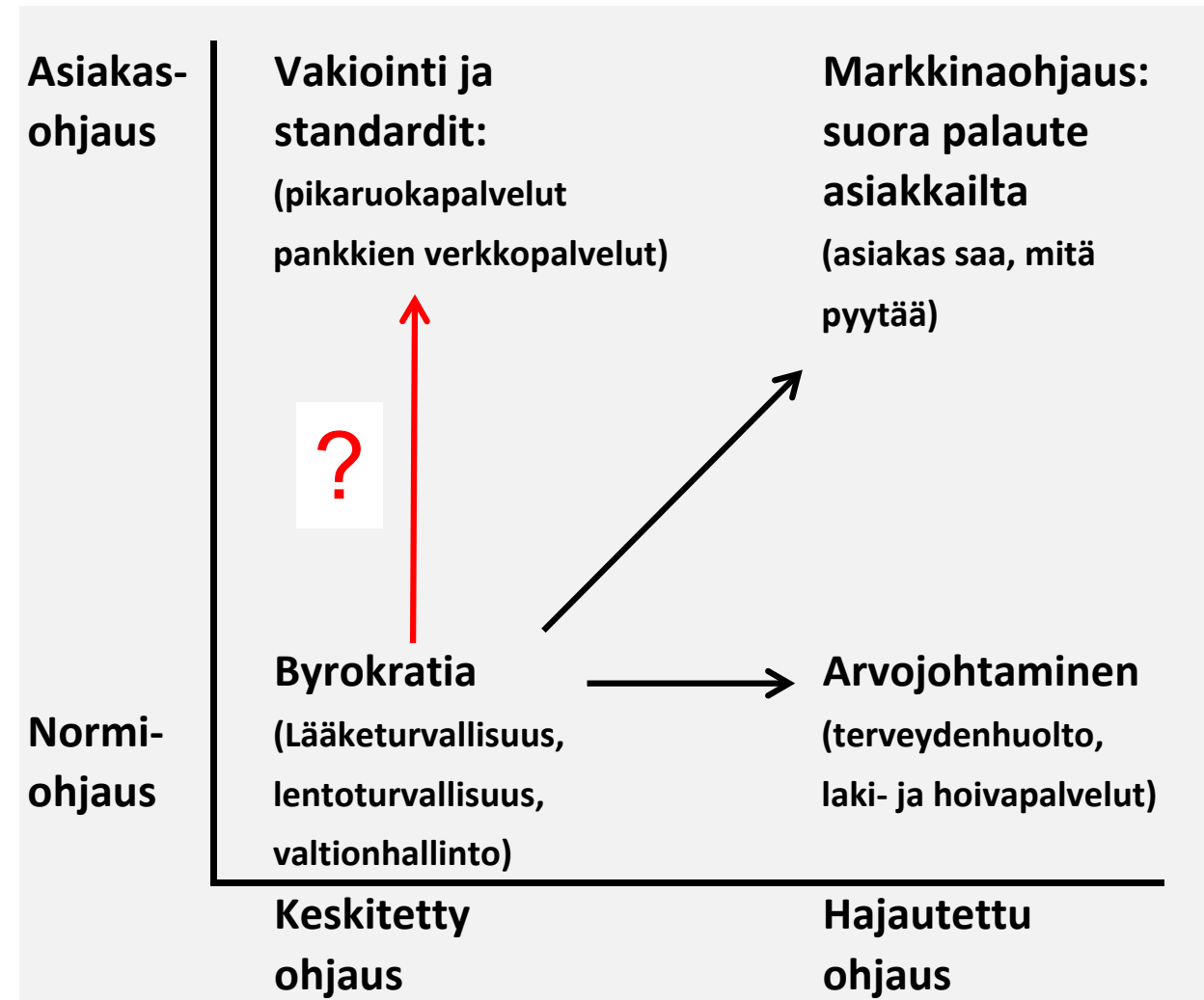
Nopeaa kasvua maakuntaan biotalouden digitalisaatiosta –hanke

Marja-Leena Päätalo, Ville Kankaanhuhta ja Karri Uotila, Luke

Metsänhoitotöiden alihankinnan vakiointi

Vakioinnin perusidea:

- Palvelujen **oston helppous ja tasalaatuisuus (työajan säästö)**
- Hyödynnetään jo metsätaloudessa, esim.:
  - UPM-Kymmenen Franchising ketju
  - Metsähallituksen kilpailutetut metsänhoitotyöt
- Puuttuu laajemmin yksityismetsien metsänhoidosta ja luo kilpailuetua sähköisiä kaupankäyntialustoja tulevaisuudessa hyödyntäville

Metsänhoidon alihankintapalvelujen vakiointi – teemoja

1. Maanmuokkaus

- Mätästykset
- Laikutus
- Jatkuvat toimiset muokkaukset

2. Taimilogistiikka

- Istutuskauden suunnittelu
- Kuljetus
- Vastaanotto
- Taimihuolto ja varastointi

3. Istutus

- Valmistautuminen
- Männyn istutus
- Kuusen istutus
- Koivun istutus
- Muiden puulajien istutus

4. Koneistutus

5. Metsäkylvöt

- Konekylvöt (kaivuri, jatkuvatoiminen)
- Käsien kylvö

6. Varhaisperkaus

- **Männyn taimikko**
- **Kuusen taimikko**
- **Koivun taimikko**

7. Taimikonharvennus

- Männyn taimikko
- Kuusen taimikko
- Koivun taimikko
- Sekapuustot

Varhaisperkauksen alihankinnan vakiointi

Sisältö:

- Varhaisperkauksen tavoite
- Varhaisperkaus - yleistä toteutuksesta
- Männyn taimikko – tarkistuslista
- Kuusen taimikko – tarkistuslista
- Koivun taimikko – tarkistuslista
- Verhopuustoinen kuusen taimikko/
Sekapuustoinen taimikko
- Omavalvonta – varhaisperkaus

Kuva: [Metsänhoitotöiden omavalvontaopas, 2014.](#)

Varhaisperkauksen tavoite

- Varhaisperkauksessa huolehditaan, ettei kasvatettavan puuston kasvu pääse taantumaan lehtipuiden varjostuksen tai puuston liiallisen tiheyden takia.
- Varhaisperkaus vähentää myös kasvatettaville puille aiheutuvia latvavaurioita.
- Varhaisperkauksen tavoite on säilyttää tuotantopuuston kasvuedellytykset mahdollisen hyvällä tasolla.
- Jätä riistatiheikköjä jo varhaisperkausvaiheessa.

Varhaisperkaus – yleistä toteutuksesta

- Teethän varhaisperkauksen tarpeen arvioinnin kesällä lehdelliseen aikaan?
- Toteutuksesta:
  - Havupuita ei varhaisperkauksessa harvenneta, mutta etukasvuiset ja huonolaatuiset poistetaan
  - Luontaisten ja kylvötaimikoiden tiheitä taimiryhmiä voidaan tarvittaessa myös harventaa
  - Laatuksatus (-erityisesti mänty – ei liian harva)!
  - Sekapuustoisien taimikon haasteet? (mm. hirvi)
  - Toteutathan varhaisperkauksen mieluummin etuajassa kuin viivästyneenä?
    - Mm. kuusen elpyminen
- Toteutuksen ajankohdat
  - Keväällä toteutetaan mekaaninen varhaisperkaus: työaikamenekki ja vesominen vähäisempää
  - Kesällä tehtäväksi sopivat koneellinen kitkentä, mekaaninen varhaisperkaus ja kantovesojen ehkäisy
  - Syksyllä voidaan tehdä konekitkentä runsaslehtipuustoisilla kohteilla

Varhaisperkaus – toteutustavat

- Reikäperkauksessa
  - Poistetaan kilpaileva puusto noin metrin etäisyydelle kasvatettavasta taimesta (vesaryhmät kauempaakin).
- Täysperkauksessa
  - Lehtipuut poistetaan pääsääntöisesti kokonaan taimikosta.
  - Nykyään tavoitteena on kuitenkin suosia sekapuustoisuutta, joten taimikkoon jätetään jonkin verran havupuiden mittaisia lehtipuita mahdollisuuksien mukaan (n. 10%).
- Latvonnassa
  - Katkaistaan kilpailijat normaalia kaatokohtaa korkeammalta.
- Kemiallinen torjunta voi olla kustannustehokasta, mutta ympäristölle haitallista
- Biologisenä vesomisen ehkäisijänä käytetään purppuranahakkaa

Männyn taimikon varhaisperkaus – tarkistuslista

Tavoite

- Poistathan vain kasvatettavia puita haittaavat puut!
- Onhan runkoluku varhaisperkauksen jälkeen suurempi kuin varsinaisessa taimikhoidossa tavoiteltava? Liian harvassa kasvatettaessa puiden laatu heikkenee!

Varhaisperkauksen toteutuksen **hyötynä myös**

- Tuhoriskien pienentäminen (myyrä, hirvi, lumi, männynversoruoste)
- Poista haavan vesat (versoruostesienen ehkäisy)

Jos lehtipuustoa runsaasti ja lehtipuuston pituus ylittää mäntyjen pituuden

- Toteuta välittömästi!

Jos taimikko on luontainen tai kylvetty:

- Tarkista luontaisen ja -kylvötaimikon varhaisperkaustarve 0,5 m pituisena

Jos taimikko on istutettu 4–6 v sitten:

- Perkaa 1–2 m pituisena

Jos taimikko on vain lievästi vesakoitunut:

- Onko mahdollista viivästyttää 2–3 m pituuteen?
- Huomioi: työstä tulee työläämpää ja kalliimpaa. Lisäksi riski koivun aiheuttamalle kilpailulle kasvaa.

Jos kylvötaimikossa tuppaat ovat tiheitä:

- Harvenna tuppaat jo perkauksen yhteydessä

Kuusen taimikon varhaisperkaus – tarkistuslista

Tavoite

- Poista etukasvuinen vesasyntyinen lehtipuuston kokonaan
- Jätä kuusia 1800–2200 kpl/ha
  - Jätetään jäljelle laadultaan parhaat

Huomioi!

- Jos tavoitteena on kasvattaa pitkäaikaisesti lehtipuusekoitusta:
  - kuusen pituisia lehtipuita voi olla syytä jättää jo varhaisperkauksessa

Ajoituksesta

- Onhan kasvupaikka viljava?
- Onko viljelystä 4–6 vuotta?
- Piiskaavatko lehtipuut kuusia / niiden latvuksia?
- Toteuta työ viimeistään n. 1m pituusvaiheessa!
  - Kuusten toipuminen/valoilmasto
- Mahdollisuuksien mukaan toteutus reikäperkauksena
  - Lehtipuusto poistetaan noin metrin säteeltä kuusen taimen ympäriltä

Koivun/Lehtikuusen taimikon varhaisperkaus – tarkistuslista

Tavoite

- Jätä koivuja 1600–1800 kpl/ha
- Jätä lehtikuusia 1300–1800 kpl/ha
- Jätä jäljelle laadultaan parhaat taimet

Kun on tarpeen niin:

- Poista vesasyntyinen etukasvuinen lehtipuusto

Varhaisperkauksen tarpeen tarkistaminen:

- Istutustaimet kasvavat yleensä nopeammin kuin luontaiset taimet, joten **istutustaimikoissa** perkaustarvetta ei yleensä ole
- Jos koivun **taimikko on kylvetty tai luontainen**, perkaus voi olla tarpeen jo alle metrin pituusvaiheessa

Verhopuustoinen kuusen taimikko

Sekapuustoinen taimikko

Hallanarat kasvupaikat

- Kuusen hallavaurioita voidaan vähentää kasvattamalla taimia **verhopuuston** alla (n. 1500 lehtipuuta/ha)

Verhopuuston poisto

- Tehtävä viipymättä, kun kuusen taimet 1,5–2 metrisiä (hallavaurioiden riski ohitettu)

Tuhoriskien pienentäminen

Sekapuustoisina perustetuista taimikoista ja niiden hoitotarpeesta niukalti tietoa

- Perkaus havupuiden ohjeistuksella, mutta lehtipuita on tarve jättää jo varhaisperkauksessa sekapuiksi

Omavalvonta – Varhaisperkaus – yleistä

- Merkitään lomakkeeseen taimikon tunnistetiedot ja loppuun myös päiväys ja allekirjoitus, sekä mahdolliset huomautukset
- Varhaisperkauksessa ei tavoitetiheyttä, mutta viereisen kuvan mukaista tiheyttä ei tule alittaa varhaisperkauksen yhteydessä (havupuut)
- Mitattavien koelalojen määrä kuvion pinta-alasta riippuvainen:

Kuvion pinta-ala, ha	Mitattavia koelaloja, kpl
0,5 – 1,9	5
2 – 3,9	6
4 – 5,9	7
6 – 7,9	8
8 – 9,9	9
10 +	10

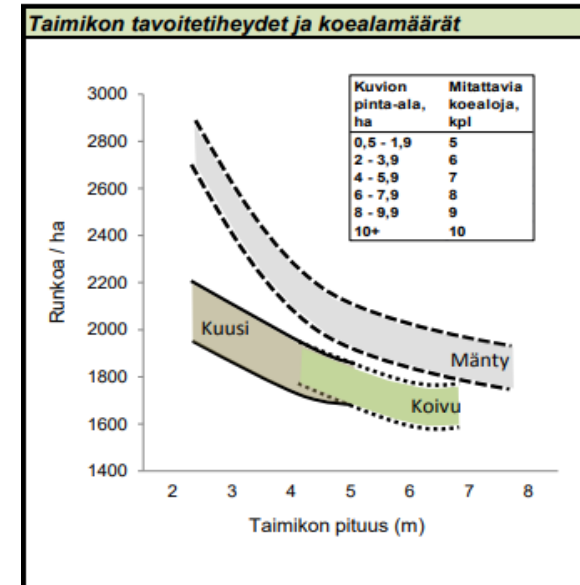
- Koelaväli saadaan jakamalla kohteen arvioitu toteutusaika tavoitekoelalojen määrällä

Taimikonhoidon omavalvontamittaus

Taimikon tunnistetiedot

1. Maanomistaja	2. Kunta	3. Kylä
4. Tilan nimi ja rekisterinro.	5. Hankenumero	
6. Kuvion nro	7. Kuvion pinta-ala	8. Tavoitepuulaji
		9. Tavoitetiheys

Kuvat ja lomake ladattavissa: https://projects.luke.fi/kehityshyppy/wp-content/uploads/sites/6/2018/06/Taimikonh_omavalvonta_lomake4_2013.pdf

Omavalvonta – Varhaisperkaus – mittausten ajoitus

Mittaukset varhaisperkauksen yhteydessä tehdään joko määräajoin tai määrätankillisten jälkeen

Mittaus määräajoin

- hälytys esim. puhelimessa määritettynä: merkitään koealan keskipiste
- a) sahataan tankillinen loppuun ja mitataan ko. koeala **tai**
  - b) mitataan kaikki koealat samalla kertaa työn päätyttyä

Mittaus määrätankillisten jälkeen

- esim. joka toisen sahatun tankillisen jälkeen
- a) mitataan koeala ennen työn jatkamista: kävellään 15 askelta raivatun alueen reunalta kohtisuoraan raivatun alueen keskusta, merkitään koealan keskipiste ja mitataan **tai**
  - b) mitataan kaikki koealat samalla kertaa työn päätyttyä

Merkitään lomakkeeseen myös otantatiedot:

Omavalvonnan otantatiedot	
Koeala merkitään (rastita):	Koeala mitataan (rastita):
Määrätunnein ☐	Samalla kun merkitään ☐
Määrätankein ☐	Työn jälkeen ☐
Työntekijä	

Omavalvonta – Varhaisperkaus – mittaukset

Mitataan jäävä ja poistettu puusto

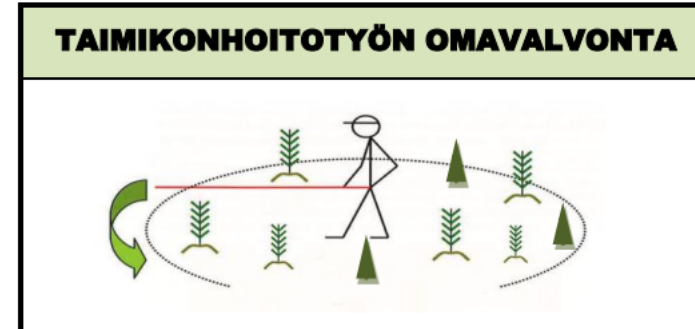
1) Jäävän puuston mittaus, koealasäde on 4 m

- Merkitään koealalle jätettyjen kuusten, mäntyjen ja koivujen runkoluvut, lasketaan ne yhteen ja merkitään kohtaan "Runkoluku yhteensä"
- Valitaan silmämääräisesti keskiverto puu, josta arvioidaan pituus 0,5 m tarkkuudella kohtaan "Puuston keskipituus (m)" (rinnankorkeusläpimitta ei yleensä mitattavissa varhaisperkauskohteella, ks. Taimikonharvennus)

2) Poistetun puuston mittaus, koealasäde on 1,78 m

- Mitataan mikäli poistumaa käytetään hinnan määrittelyssä
- Lasketaan kantojen määrä koealalla, hehtaarikohtainen kantoluku saadaan kertomalla tulos 1000:lla
- Keskiläpimitta määritetään keskipistettä lähimpinä olevien viiden kannon läpimittojen keskiarvona (vähintään 0,5 cm kannot huomioidaan)

Lopputulos: pystysarakkeiden lukemat yhteen ja jaetaan koealojen määrälle ja merkitään riville "Keskiarvo", lasketaan hehtaarikohtainen runkoluku kertomalla 200:lla kohtaan "Hehtaarilla"

Työajän mittaus

Koeala nro	Kasvamaan jätetty puusto (koealasäde 4 m)						Poistettu puusto koealasäde 1,78 m		Ohjeita	
	Kuusi Runkoluku (kpl)	Mänty Runkoluku (kpl)	Koivu Runkoluku (kpl)	Runkoluku yhteensä	Hehtaarilla	Puuston keskipituus (m)	Puuston keskiläpimitta (cm)	Kantoluku (kpl)		Keskiläpimitta
1										Kertomalla runkoluku 200:lla saadaan hehtaarikohtainen määrä.
2										
3										
4										
5										Puuston keskipituus mitataan 0,5 m tarkkuudella ja keskiläpimitta 0,5 cm tarkkuudella.
6										
7										
8										
9										Poistetun puuston keskiläpimitta on viiden koealan keskipistettä lähimpänä sijaitsevan kannon läpimitan keskiarvo. Mitataan 0,5 cm tarkkuudella.
10										
11										
12										
13										
14										
15										
KESKI-ARVO										

Kuvat ja lomake ladattavissa: https://projects.luke.fi/kehityshyppy/wp-content/uploads/sites/6/2018/06/Taimikonh_omavalvonta_lomake4_2013.pdf

Metsänhoidon alihankintapalvelujen vakiointi – Varhaisperkaus: tietolähteitä

- Metsänhoitotöiden omavalvontaopas: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020111189912>
- Metsänhoitotieto: <https://projects.luke.fi/kehityshyppy/metsanhoitotieto/taimikonhoito/varhaisperkaus/>
- Luoranan J., Saksa T. & Uotila K. 2020. Metsän uudistaminen 158 s. Luke, Metsäkustannus.
- Saksa T., Miina J. ja Uotila K. 2016. Taimikonhoito – tavoitteet, menetelmät ja kustannukset. 128 s. Metsäkustannus, Luke.

Kiitos!

Kysymyksiä / kommentteja:

➤ marja-leena.paatalo@luke.fi

Löydä meidät verkosta

 luke.fi

Tilaa uutiskirjeemme ja pysy jyvällä!
luke.fi/uutiskirje

Luonnonvarakeskus (Luke)
Latokartanonkaari 9, 00790 Helsinki

